પૂર્વછાયો- પછી ધર્મે ધીરજ ધરી, વળી મને કર્યો વિચાર ।
તાતે કહ્યું હતું ચાલતાં, તે સાંભરીયું તેહવાર ॥૧॥
કહ્યું કુળદેવ આપણા, સમીરસુત કહેવાય ।
સંકટમાં સંભાળજ્યો, કરશે એ કષ્ટમાં સહાય ॥૨॥
માટે કષ્ટ મોટું નથી, આથી બીજું કોઈ અન્ય ।
દૈત્ય દુઃખ દિયે ઘણું, નથી અંગે અશન વસન ॥૩॥
માટે સમીરસુતને, સંભારૂં કરવા સહાય ।
અંજનીસુત વિના એકે, નથી ટાળવા ઉપાય ॥૪॥

ચોપાઇ- પછી અયોધ્યામાં જઈ આપરે, જપ્યા હનુમાનજીના જાપરે ।
મારુતસુત મંદિરમાં જઈ રે, કરી સ્તુતિ એક પગે રઈરે ॥૫॥
એમ કરતાં ધર્મ સ્તવન રે, થયા પવન સુત પ્રસન્ન રે ।
આવી સ્વપ્નમાંહિ કહ્યું એમ રે, મને સંભાર્યો નહિ તમે કેમ રે ॥૬॥
હવે દુઃખ તમારું દંપતિ રે, નહિ રહેવા દઉં એક રતિ રે ।
કહું વાત માનો મારી મન રે, વેગે જાઓ તમે વૃન્દાવન રે ॥૭॥
તમ સંગે શાપે મુનિજન રે, જેણે ધર્યા છે જુજવાં તન રે ।
તે તમને ત્યાં સહુ મળશે રે, દુઃખ તમારું તર્ત ટળશે રે ॥૮॥
એમ ધર્મને કહી હનુમાન રે, પછી થયા પોતે અંતર્ધાન રે ।
પછી જાગીને થયા પ્રસન્ન રે, સત્ય માન્યું એ ધર્મે સ્વપન રે ॥૯॥
પછી પુત્ર ને મેલી મોસાળ રે, ચાલ્યાં ભક્તિધર્મ તતકાળ રે ।
આવ્યાં નૈમિષારણ્યે ઉમંગે રે, નથી ચાલતાં કોઈને સંગે રે ॥૧૦॥
પછી ત્યાંથી વૃન્દાવન આવી રે, નિર્ખિ કૃષ્ણ મૂર્તિ મન ભાવી રે ।
ફુલદોલે ઝુલતા શ્રીકૃષ્ણ રે, એવી મૂર્તિનાં કર્યાં દર્શન રે ॥૧૧॥
પછી ગોવર્ધન જેહ ગિરિ રે, તેને પ્રેમે પ્રદક્ષિણા કરી રે ।
દઈ પ્રદક્ષિણા બેઠાં દોય રે, તિયાં મળ્યા મુનિજન સોય રે ॥૧૨॥
મરીચ્યાદિ મોટા મોટા મુનિરે, મળ્યા નહિ ઓળખાણ આગુંની રે।

બીજા જન વૃંદાવન રહેનાર રે, તેહ પણ ન જાણે લગાર રે ॥૧૩॥
પછી હરિ ઇચ્છા બળવાન રે, પડી એક બીજાની પિછાન રે ।
ઋષિ કહે આ ધર્મ ભક્તિ રે, ધર્મ કહે આ મુનિ સુમતિ રે ॥૧૪॥
પછી મળી બેઠાં છે એકાંત રે, કહ્યું એક બીજાનું વૃતાંત રે ।
કહે ઋષિ રહી નથી મણા રે, દીધાં અસુરે દુઃખ તે ઘણાં રે ॥૧૫॥
ભક્તિ ધર્મ કહે ન જાય કહ્યું રે, જે જે અમારે ઉપર થયું રે ।
પછી એક બીજાનું જે દુઃખ રે, સુંણી થયું અતિશે અસુખ રે ॥૧૬॥
કહે દુર્વાસા દઈને શાપ રે, પછી બોલ્યા દયા કરી આપ રે ।
કષ્ટ પડશે તમને અતોલ રે, મિથ્યા નહિ થાય મારો બોલ રે ॥૧૭॥
પણ કૃષ્ણ ધરી અવતાર રે, હરશે દુઃખ તમારું તે વાર રે ।
એહ વાતનો વાયદો થીયો રે, હવે કરીએ ઉપાય શીયો રે ॥૧૮॥
કહે ધર્મ એ ખોટું ન થાય રે, રાખો ધીરજ સહુ મનમાંય રે ।
કરો શ્રીકૃષ્ણનું આરાધન રે, જેણે રાજી થાય ભગવન રે ॥૧૯॥
હું પણ જપું છું કૃષ્ણનો જાપ રે, જેણે કરી ટળે દુઃખ તાપ રે ।
તમે પણ તેના અંગના જેહ રે, કરો પાઠ સહુ મળી તેહ રે ॥૨૦॥
પછી સહુ ઋષિએ વિચારી રે, વાત ધર્મની ઉરમાં ધારી રે ।
કોઈ ભાગવત પાઠ કરે રે, કોઈ ગીતાનો પાઠ ઓચરે રે ॥૨૧॥
કોઈ વાસુદેવ માહાત્મ્ય જેહ રે, કોઈ વિષ્ણુ સહસ્રનામ તેહ રે ।
કરે વિષ્ણુ ગાયત્રીનો જાપ રે, કોઈ નારાયણ વર્મ આપ રે ॥૨૨॥
કોઈ જપે શ્રીકૃષ્ણનું નામ રે, એમ જાપ કરે આઠુંજામ રે ।
રાસપંચાધ્યાય વળી જેહ રે, ભક્તિ પાઠ કરે નિત્ય તેહ રે ॥૨૩॥
એમ ભક્તિ ધર્મ ઋષિરાય રે, કરે દિવસમાં એ ઉપાય રે ।
રાત્રિ માંહિ તાલ ને મૃદંગ રે, ગાય ગીતગોવિંદ ઉમંગ રે ॥૨૪॥
ભક્તિધર્મ ઋષિ બડભાગ્ય રે, એમ આદર્યો છે વિષ્ણુયાગ રે ।
પછી વૈશાખસુદી એકાદશી રે, કર્યું જાગરણ સહુએ હુલશી રે ॥૨૫॥
ગઈ રાત્ય થયું બ્રહ્મમુહૂર્ત રે, દીઠું બ્રહ્મતેજ તિયાં તર્ત રે ।
તેમાં દીઠા નંદ ને યશોદા રે, જોઈ ગોપી ગોપ પામ્યાં મુદા રે ॥૨૬॥

વળી દીઠી અષ્ટ પટરાણી રે, રાધિકા રમા ને રુકિમણી રે ।
સત્યા સત્યભામા જાંબુવતી રે, લક્ષમણા ને વળી નાગ્નજીતી રે ॥૨૭॥
વળી ધેનુએ શોભે એ ધામ રે, જેનું કહીએ તે ગોલોક નામ રે ।
તેમાં મૂર્તિ સુંદર શ્યામ રે, દીઠા શ્રીકૃષ્ણ પૂરણકામ રે ॥૨૮॥
સુવર્ણ વસ્ત્રે શોભે છે વળી રે, મુખે રૂડી વજાડે વાંસળી રે ।
સુંદર શોભે નટવર વેષે રે, રત્ન જડિત મુકુટ છે શીષે રે ॥૨૯॥
મકરાકાર કુંડળ કાને શોભે રે, ઝીણા વક્ર કેશે મન લોભે રે ।
ભાલે શોભા રહી છે ભલકી રે, તેપર તોરા રહ્યા લલકી રે ॥૩૦॥
મુખ પૂરણશશિ સમાન રે, નયણાં કમળદળ નિદાન રે ।
મોટાં મોતીની માળા તે લેકે રે, બીજાં સુગંધી પુષ્પની બેકે રે ॥૩૧॥
એવી અંગો અંગ શોભા અતિ રે, રસરૂપ રસિક મૂરતિ રે ।
સામુદ્રિકે શોભા કહી જેવી રે, દીઠી મૂર્તિ મનોહર તેવી રે ॥૩૨॥
શોભા સાગર સુંદર શ્યામ રે, સારી પ્યારી છબી સુખધામ રે ।
કોટી કામદેવ દેખી લાજે રે, એવી છબી છબિલાની છાજે રે ॥૩૩॥
એવું રૂપ જોઈ ઋષિરાય રે, પડ્યાં ભક્તિધર્મ સહુ પાય રે ।
હાથ જોડી ઉભાં એક પગે રે, કોઈ મટકું ન ભરે દ્રગે રે ॥૩૪॥
જેમ કાષ્ટનાં હોય પુતળાં રે, એમ ઉભા આગળ સઘળાં રે ।
દોય ઘડી રહ્યાં એમ જન રે, પછી સર્વે થયા સચેતન રે ॥૩૫॥
કરી સ્તુતિ પછી જોડી હાથ રે, કહે જય જય મારા નાથ રે ।
જય જય તેજ પુંજરાશી રે, જય અકળરૂપ અવિનાશી રે ॥૩૬॥
ઉત્પત્તિ સ્થિતિ પ્રલય કાળ રે, કરવા સમર્થ તમે દયાળ રે ।
ક્ષર અક્ષરપર અકળ રે, રહો તેજપુંજને મંડળ રે ॥૩૭॥
ધર્મ રક્ષા કરવા મુરાર રે, ધાર્યા મત્સ્યાદિક અવતાર રે ।
જનહિતે એ જુજવાં તન રે, ધરી કરો જનની જતન રે ॥૩૮॥
જય ગોલોકપતિ ગોવિંદ રે, જય નિજજન સુખકંદ રે ।
જય રાધાપતિ રસરૂપ રે, જય સુંદર શ્યામસ્વરૂપ રે ॥૩૯॥
જય મનોહર મહારાજ રે, જય વ્રજજન સુખસાજ રે ।

જય નિજજન મનરંજન રે, જય મહાદુઃખ ભયભંજન રે ॥૪૦॥
જય દુષ્ટદમન દયાળ રે, જય કુકર્મી જીવના કાળ રે ।
જય ભક્ત ભવદુઃખહારી રે, તમે સંતના છો સુખકારી રે ॥૪૧॥
જય અનાથના નાથ આપ રે, સ્વામી હરો અમારા સંતાપ રે ।
જય દીનના બંધુ દયાળ રે, જય ગૌ બ્રાહ્મણ પ્રતિપાળ રે ॥૪૨॥
તમે ગરીબના છો નિવાજ રે, દુઃખસાગરમાં સુખઝાજ રે ।
અમે બુડ્યા દુઃખોદધિમાંય રે, તમ વિના ઝાલે કોણ બાંય રે ॥૪૩॥
તમે સમર્થ છો મારા નાથ રે, માટે કહીએ છીએ જોડી હાથ રે ।
જે જે આવ્યા છે શરણ તમારી રે, તેની રક્ષા કરી છે મુરારી રે ॥૪૪॥
માટે અમે છીએ તમારે શરણ રે, કરો સુખ મહાદુઃખહરણ રે ।
એમ સ્તુતિ કરી ધર્મ મુનિ રે, પછી પાય લાગ્યાં સૌ પ્રભુની રે ॥૪૫॥

ઇતિ શ્રીમદેકાન્તિકધર્મપ્રવર્તક શ્રીસહજાનંદ સ્વામિ શિષ્ય
નિષ્કુળાનંદમુનિ વિરચિતે ભક્તચિંતામણી મધ્યે ધર્મમુનિસ્તુતિનામે
ચૌદમું પ્રકરણમ્ ॥૧૪॥